

Dugonics András ifjukora

**Szegedi tanárságának éve: 1761-72
Első magyarnyelvű szentbeszéde
Szegeden**

Irla: DIÓSI GÉZA dr. kegyesrendi gimn. tanár

A szegedi születésű Dugonics András fiatalkori életéről, a piarista noviciátusban eltöltött éveiről, majd teológiai és filozófiai tanfolyamairól fennmaradt feljegyzések mellé újabb adalékokat szolgáltatnak a nemrégiben Cséparól (Szolnokmegye) küldött *Dugonics-kéziratok*, melyek részben megvilágítják ifjúságának egyik legszebb korát, szegedi tanárságának esztendejét.

Dugonics 1756 október 17-én, tizenhatéves korában öltözött be a piarista rendbe Privigyén. A fiatal, Alföldről származó novicius, úgy látszik hamar beleszokott a szigorú, de a körülményekhez képest neki rideg szerzetesi életbe. Erős hitvallásérzésével legyőzte az alkalmilag előkerült nehézségeket. Ő maga írja önéletrajzában, hogy *édes volt neki az Ur igája*.

Ezekből az évekből (1756—1758) fennmaradt jegyzétei szorgalmas, ügyes tanulónak mutatják Dugonicsot, ki a rendtörténet tanulása és a noviciátusi tantárgyak mellett már akkor nagy kedvvel foglalkozott külön a mennyiségtannal, de a költészattal (poetika) is, amiről a most előkerült noviciuskorabeli feljegyzései: *Exercitationes Poeticae anno Noviciatus 2º 1758.* (poétikai gyakorlatok a noviciatus második évében 1758) tanuskodnak.

A noviciátusi két év elteltével, 1758 október 17-én letette az egyszerű fogadalmat. Utána egy évig Nyitrán tanított, majd 1760-ban és 1761-ben filozófiai tanfolyamát végezte Nagykárolyban. Ekkor valószínűleg tartotta, hogy Nyitrára kell mennie teológiai tanulmányainak befejezésére. Azonban másképpen történt: rendi előljárásága Szegedre, szülővárosába küldte tanárnak. Öt éven nem látta már a szülőit s nagyon megörültek a viszontlátásnak. A fiatal Dugonics kitünően érzi magát gyermeksege székhelyén, hol rövid időn belül nagyon megszeretetti magát és

az itt töltött egy év, szegedi tanársága, ifjúságának legszebb esztendeje.

Megérkezése után egy héttel később, 1761 október 18-án a piarista iskola ünnepélyt rendezett a filozófiának ajánlására. Ezen az ünnepélyen megjelent a városi tanács, résztvettek az egyházi és világi előkelőségek s előtűnik mondott a fiatal, 21 éves Dugonics egy rendkívül érdekes beszédet s megtartotta a kitűzött vitatkozást. Beszédében magasztalta a városi tanácsot, mely mindig *»kíváló pártfogásban«* részesített minden nemes ügyet. Végezetül kérte a város polgárait, hogy fogadják szívesen megjeleését közöttük. Tudja, hogy még *»csékély a tudománya, de legyen ez is záloga jövőre törekvésének«*. Magát *»szeretett polgártársai«* jóindulatába ajánlja s ezt meg is kapja; működését a városbeliek egész éven át szerető figyelemmel kísérik.

Ő pedig fiatalos buzgósággal és hűvel dolgozott, hogy jóindulatukat megérdemelje.

— Annál feltűnőbb — mondja Prónai Antal a Dugonicsról szóló életrajzában (Szeged, 1903. 28. l.) —, hogy életrajzírói ez évről semmit sem tudnak.

Azonban ismereteink ebben az irányban is kibővültek, mert a Cséparól előkerült és felfedezett

Dugonics-kéziratok között három, Szegeden keletkezett és eddig ismeretlen magyar nyelvű művét találtuk meg,

egy Dialogus-t befejezetlenül, egy iskoladrámáját teljes egészében, melyet 1762 július havában Szegeden

adatott elő a piarista diákokkal és első magyar nyelvű szentbeszédét, melyet 1762. január 25-én, Szent Pál megtérése napján mondott a felsővárosi Szent György-templomban.

Ezek a becses adalékok világosságot vetnek Dugonics szegedi működésére, melynek köre az iskolai munkán kívül pasztorációs tevékenységgel is kibővült. (Felsővárosban akkoriban a kegyesrendiek vezették a hívek gondozását és a Szent György-egyházban ők látták el a plébánosi teendőket.) A fiatal Dugonics latinul írta szentbeszédeit, mint a kéziratgyűjtemény nagyszámu prédikációja mutatja. Magyar beszédet csak egyet szerkesztett s ezt mondta el, bizonyára a piarista plébános felkérésére a felsővárosi híveknek. Szónoki munkájáról a következőket írja a hcz. átfűzött jegyzetben: *»Ez a beszéd az én első szentbeszédem, melyet 1762-ben Szent Pál megtérése napján mondtam Szegeden a Szent György-egyházban a Felsővárosban, és meghallgattak Atyám, Anyám és a város számos lakója.«*

A szónoki beszéd mintául szolgálhat és hű kifejezője Dugonics gondos, figyelmes és lelkiismeretes munkájának. A piaristák a 18. században több helyen működtek, mint hitszónokok s ezért gondoskodniuk kellett növendékpapságuk szónoki neveléséről. És ezt a ránevelést korán kezdték. Már a fiatal filozófusoknak is kellett beszédek készítenieket részint latinul, részint magyarul. Dugonics eljött könnyebben *»stilizált«* latinul, mint magyarul; ezért írta minden beszédét latin nyelven, könnyed, érthető stílusban. Ekkor még tolla is jobban hajlott a latin írásra, mint a magyarra.

Első magyar nyelvű beszédét is, mint a latinokat, nagy gondnal, figyelemmel készítette el.

A retorika szabályai szerint osztotta be szerkezetét: a bevezetés (exordium) után megjelöli a célt, melyet el akar érni:

»Ez lesz (tehát) a mai felvett beszédemnek célja, hogy megmutassam elsőben: mint

MERANO szálloda

Budapest, IV., Bécsi-utca 2 szám

Exklusív belvárosi családi ház.

Propaganda, ak kizárólag belvárosi utasok számára. — Kifogástalanul berendezett, hideg-meleghelyisések, központi fűtéses szobák.

Egyágyas	5.—
Kétfágyas	8.—
Egyágyas háromszori étkezéssel	8.—
Kétfágyas háromszori étkezéssel	14.50

Egy heti tartózkodásnál a taxi költségét a pályaudvartól és vissza megterítjük.

Szobát ajánlatos előre rendelni

kelessék nekünk gonosz cselekedetünket el hagyván, az Ur Istenhez, akitől el rugaszkodunk, visszatérnünk, másodszor: mint a megtérésben időt halasztani üdvösséges nem legyen, hanem mai dicsőült S. Pál példája által mihelelt a bennünk munkálkodó Isten kegyelmét érezzük, azon-tul azon Isten kegyelmét továbbá kérve életünk folyását jobbra fordítsuk.

A beszéd tárgyalásában kifejti tételét. Bö idézetekkel a Szentírásból és az életből vett példákkal bizonyít és nagy olvasottsága már ebben a beszédében is kitűnik. Terjedelemre nézve elég hosszú; jó félóráig tarthatott elmondása. És ha Szegedre jövelekor tartott latin nyelvű beszédével megszerezte hallgatóságának rokonszenvét, bizonyára egyházi szónoklata is megnyerte tetszésüket Dugonics tág látókörének és határozott fellépésének megnyilvánulásakor.

Dugonics szegedi éve, tevékenysége, köztük első magyar nyelvű szentbeszéde élénk tanúbizonysága lángoló buzgalmának, sokat olvasó, tanuló kedvének. A sorok mögött látjuk az ifjú piarista klerikus képét, aki őszinte törekvéssel és lelkesedéssel készül jövőre nagy és szent hivatására.

Tartsd ivókurát a GYÓGYFORRÁSNÁL

Orvosok és a kurázók százai igazolják, hogy a szegedi Anna-gyógyforrás vize a gyomor, bélműködésre és vesére kiváló hatású.

Szénsavval telített „ANNA ASVÁNYVIZZEL” a bor sokkal jobb!